

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

<i>Ennan Ruslan</i>	
LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	232
<i>Кирилюк Алла Володимирівна</i>	
ВІЗУАЛЬНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ВІРТУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.	235
<i>Мартинюк Іван Вікторович</i>	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ І ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ПАТЕНТНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	238
<i>Hrytsenyuk Vladyslav Oleksandrovych</i>	
THE CONCEPT OF LEGAL PROTECTION OF MULTIMEDIA WORKS IN THE SYSTEM OF COMPLEX OBJECTS OF COPYRIGHT	243
<i>Здирко Єлизавета Михайлівна</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ВИДАЛЕННЯ МЕТАДАНИХ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	246
<i>Ларіонов Владислав Сергійович</i>	
ПРАВО НА ЦИФРОВИЙ ОБРАЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.	249

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

<i>Подцерковний Олег Петрович</i>	
ЩОДО РИЗИКІВ НАДМІРНОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ LEX CRYPTOGRAPHICA ТА СУБ'ЄКТІВ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ	254
<i>Войнарівський Микола Миколайович</i>	
ПОТРЕБ ПОДОЛАННЯ ДЕФІЦИТУ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ В ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ СПОРАХ ЗА УЧАСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	257
<i>Гофман Олександр Рудольфович</i>	
ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	261
<i>Добровольська Володимира Володимирівна</i>	
ЩОДО ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	263
<i>Зама Антоніна Олександрівна</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОЗОВУ ПРО ВИЗНАННЯ	266
<i>Квасніцька Ольга Олексіївна</i>	
КРИЗА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В МІСТОБУДУВАННІ: ЯК БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙ ЛЕГАЛІЗУЄ ЗНИЩЕННЯ ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ МІСТ	269
<i>Артюмов Дмитро Володимирович</i>	
ЩОДО НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.	272
<i>Будзар Павло Степанович</i>	
ЩОДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.	274
<i>Зарічанський Григорій Віталійович</i>	
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СМАРТ-КОНТРАКТУ	277
<i>Неділько Сергій Миколайович</i>	
ЩОДО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВЗАЄМНИМ СТРАХУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	279
<i>Попович Павло Олександрович</i>	
ЩОДО ЗАСТАВИ МАЙБУТЬОГО ВРОЖАЮ (ПЕРЕДЕКСПОРТНОГО ФІНАНСУВАННЯ) ЯК МАЙНОВОГО НЕПОІМЕНОВАНОГО ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	282

Згама Антоніна Олександрівна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОЗОВУ ПРО ВИЗНАННЯ

Принцип верховенства права є фундаментальною засадою функціонування демократичної правової держави. Його нормативне закріплення в Україні здійснено у Конституції України, відповідно до якої верховенство права визнається і діє як базовий принцип організації державної влади та правової системи. У сучасній юридичній доктрині цей принцип розглядається як комплексна категорія, що включає низку взаємопов'язаних елементів, серед яких особливе значення має правова визначеність. Правова визначеність є одним із ключових елементів верховенства права, який забезпечує стабільність правового регулювання, передбачуваність правозастосування та послідовність судової практики.

У науковій літературі правова визначеність розглядається як важлива гарантія ефективного функціонування правової системи. Так, з позиції М. Козюбри принцип правової визначеності передбачає, що нормативні акти повинні бути чітко сформульовані щодо своїх підстав, цілей і змісту, особливо якщо вони прямо стосуються прав і обов'язків громадян. До основних вимог цього принципу належить забезпечення захисту від довільного втручання державних органів у права особи, а також обмеження дискреційних повноважень влади [1, с. 6].

Л. А. Луць відмічає, що елементом принципу правової визначеності визнається принцип *res judicata* (лат. «вирішена справа»), згідно з яким остаточне рішення не підлягає перегляду без достатніх на це підстав [2, с. 22].

Відповідно принцип правової визначеності передбачає дотримання принципу *res judicata*, тобто поваги до остаточності судового рішення. Згідно з цим підходом судові рішення, яке набрало законної сили та є обов'язковим до виконання, не може бути переглянуте лише з тієї причини, що одна зі сторін прагне повторного розгляду справи та ухвалення нового рішення [3, с. 88]. Зазначена правова позиція відображена у рішеннях Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *Brumărescu v. Romania* (1999), *Naumenko v. Ukraine* (2004), *Khristov v. Ukraine* (2009), *Ukrkava, TOV v. Ukraine* (2025) та ін.

У сфері господарського судочинства принцип правової визначеності має особливе значення, оскільки господарські правовідносини безпосередньо пов'язані з економічною діяльністю суб'єктів господарювання та стабільністю економічного обороту. Так, одним із важливих процесуальних механізмів забезпечення правової визначеності у господарському судочинстві є застосування належних способів захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання. У цьому контексті особливого значення набуває позов про визнання, який виступає самотійним

способом судового захисту. Позов про визнання права власності безпосередньо реалізує вимогу щодо чіткості, передбачуваності та стабільності актів, усуваючи правову невизначеність щодо наявності, обсягу та меж реалізації суб'єктивного права.

У науковій літературі не існує єдиного підходу до класифікації правової природи позову про визнання права власності, що пояснюється його багатофункціональністю та різноманітним застосуванням в різних видах матеріальних правовідносин. Зокрема, у доктрині сформувалося щонайменше три основні концепції: перша розглядає позов про визнання права власності як допоміжну вимогу, що супроводжує віндикаційний позов та спрямована на усунення сумнівів щодо належності спірного майна позивачу; друга ототожнює його з різновидом негативного позову, оскільки його основне призначення – усунути перешкоди у реалізації права; третій підхід трактує позов як самостійний речово-правовий засіб захисту, що дозволяє усунути правову невизначеність щодо належності суб'єктивного права [4, с. 168-169]. Такий плюралізм позицій у наукових джерелах свідчить про складну природу позову про визнання права власності та його універсальний характер, дозволяючи враховувати кожну концепцію залежно від конкретних обставин справи, характеру порушення та обраного способу захисту.

І. Дзера визначає позов про визнання права власності як правовий інструмент, застосовуваний у разі відсутності між сторонами зобов'язально-правових відносин і який стосується індивідуально визначеної речі [5, с. 20]. У той же час О. М. Олешко звертає увагу на подвійний характер цього позову, адже він може мати як речово-правову, так і зобов'язально-правову природу залежно від специфіки спірних правовідносин [6, с. 295]. К. О. Скріннікова відзначає, що традиційне класифікування позову про визнання права власності як виключно речово-правового є умовним. Визнання права виступає універсальним механізмом захисту відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК України та застосовується до будь-якого суб'єктивного цивільного права, при цьому підтвердження права є імпліцитно присутнім у кожній речово-правовій вимозі [7, с. 182–183]. Такий підхід дозволяє розглядати позов про визнання не лише як самостійний засіб речово-правового захисту, а й як універсальний інструмент усунення правової невизначеності щодо належності суб'єктивного права, що набуває особливого значення у контексті забезпечення принципу юридичної визначеності, одного зі складників верховенства права.

Подібна позиція знаходить підтвердження у практиці ЄСПЛ, де позов про визнання права власності розглядають як спосіб усунення правової невизначеності навіть за відсутності активного порушення (*Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, § 63 [8]; *Beyeler v. Italy*, § 113 [9]). ЄСПЛ наголошує, держава повинна не лише утримуватися від втручання у права громадян, але й забезпечувати реальний та ефективний механізм їх захисту, зокрема через судове визнання права у випадках втрати документів або сумнівів у їх реєстрації (*Broniowski v. Poland*, §

147-151 [10]), що повністю кореспондує з функціональним призначенням позову за ст. 392 ЦК України.

Позов про визнання права власності в рамках зобов'язальних правовідносин може бути пред'явлений у тих ситуаціях, коли набуття чи підтвердження відповідного права неможливе за допомогою інших передбачених законодавством матеріально-правових або процесуальних механізмів, як у судовому, так і у позасудовому порядку [6, с. 297]. У зв'язку з цим такий позов слід розглядати як винятковий процесуально-правовий інструмент, застосування якого доцільне лише за відсутності альтернативного ефективного способу захисту порушеного або оспорюваного права.

Крім того, у господарському судочинстві позов про визнання права власності використовується для підтвердження права у разі втрати або наявності сумнівів у правостановлюючих документах, а також для усунення правової невизначеності щодо існування відповідного права.

Отже, принцип правової визначеності є ключовим елементом верховенства права та гарантією стабільності правової системи. Він забезпечує чіткість, передбачуваність і послідовність застосування норм права, а також захист від довільного втручання державних органів у права суб'єктів господарювання. У господарському судочинстві цей принцип реалізується через ефективні способи захисту прав, серед яких позов про визнання права власності, що виступає універсальним механізмом усунення правової невизначеності. Застосування цього позову підтверджує існування та обсяг суб'єктивного права, формує передумови для стабільної судової практики та забезпечує передбачуваність правового регулювання. Таким чином, через використання позову про визнання принцип правової визначеності сприяє ефективності господарського судочинства, підвищенню довіри до судової системи та зміцненню стабільності економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. Козюбра М. І. Принципи верховенства права і правової держави: єдність основних вимог. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Юридичні науки. 2007. Т. 64. С. 3–9.
2. Луць Л. А. Принцип правової визначеності: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 21-27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/2>
3. Андрієчко І. Загальна характеристика принципів господарського судочинства. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 85-92. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.12.16>
4. Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав : монографія / за заг. ред. О. Д. Крупчана, В. В. Луця. Київ : НДІ приват. права і підприємництва НА-ПрН України, 2012. 400 с.
5. Дзера І. Деякі питання визнання права власності за статтею 392 Цивільного кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 19–24.

URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ebe5c68-5765-4989-9dad-30ae0d86b725/content>

6. Олешко О. М. Поняття та сутність позову про визнання права власності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 3. Ч. 1. С. 294–299. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.03.1.44

7. Скриннікова К. О. Деякі питання визнання права як способу захисту права власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 181–185. DOI: 10.32782/2524-0374/2024-5/41

8. Sporrang and Lönnroth v. Sweden : judgment of the European Court of Human Rights of 23 September 1982 in applications Nos. 7151/75 and 7152/75. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57580>

9. Beyeler v. Italy : judgment of the European Court of Human Rights of 5 January 2000 in application № 33202/96. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58832>

10. Broniowski v. Poland : judgment of the Grand Chamber of the European Court of Human Rights of 22 June 2004 in application № 31443/96. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61828/>

Ключові слова: принцип верховенства права, принцип правової визначеності, господарське судочинство, позов про визнання права власності, способи захисту прав, судова практика.

Key words: rule of law principle, principle of legal certainty, economic court proceedings, claim for recognition of ownership, remedies for the protection of rights, judicial practice.

Квасніцька Ольга Олексіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри господарського права і процесу,

кандидат юридичних наук, доцент

КРИЗА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В МІСТОБУДУВАННІ: ЯК БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙ ЛЕГАЛІЗУЄ ЗНИЩЕННЯ ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ МІСТ

Сьогодні, коли ми говоримо про захист культурної спадщини, ми часто фокусуємося на недосконалоості законодавства, несанкціонованих діях недобросовісних забудовників та руйнації нашої спадщини масованими атаками росії – країни-агресорки, яку ми безмовно маємо відновити за рахунок прибутків від заморожених суверенних активів РФ у країнах Заходу. Проте майже за дужками залишаємо дискусії щодо публічного управління охороною культурної спадщини.

Між тим, знищення пам'яток архітектури в історичних ареалах українських міст – це насамперед наслідок глибокої інституційної дисфункції, свідомої бездіяльності та саботажу з боку органів публічної влади та місцевого самоврядування. Ми стикаємося з феноменом, коли управлінський «параліч» стає головним інструментом легалізації знищення історичного простору. Яскравим, і, на жаль,